

Johanna i Mellanmaden

Johanna från Mellanmaden var barnmorska i trakten. Hon hade hjälpt många barn till värden och hon var nära ett hundra år när hon dog. Barnens ben lindades under en lång tid för att benen inte skulle krokna. Det var som att ta tag i en stolpe. De fick ligga i vaggan och man vaggade dem till sömn. Till tröst tuggade man bröd och la det på en klut, vek och band om en ulltråd och det kallades "smocken". Det kunde också tjäna som matnäring åt barnet eller bara som tröstboll i munnen. En föregångare till dagens napp. En del barn blev tidigt sjuka och deras lemmar ändrade form. De kallade det skreva eller senare engelska sjukan. Det enda som kunde hjälpa enligt en dels uppfattning var att skrapa av en döds ben och ge barnet. Att bota människor genom trolldom, vet jag egentligen ingenting om. En äldre man sa till mej. Din mor ville inte tro på trolldom, men när en kalv blev dödssjuk sa hon ändå att det är nog bäst att vi skickar efter trollgumman. Jag ska se hur hon bär sig åt sa brorsan. Han klättrade upp på rännet och rev ett hål så han kunde se kalven och gumman, men hur det slutade förtäljer inte historien. En dag när mor satt och spann ull kom en trollgumma in och sa "ge mej ett vregarn". Nej svarade mor det behöver jag själv. Det där garnet ska du inte få någon nytta av sa gumman och gick, och min mor var så kvick att hålla eld över tröskel för sig då försvann trolldomskraften. Ett annat sätt var sparp egg. Den siste som bodde i Långmossen hade en lie spikad över tröskel, men han ville ändå inte låta främmande stiga över tröskel in i fähuset, men varför vet jag inte säkert.

Vidskepelsen var dock länge djupt rotad i människorna. Man blev tillsagd att inte sitta och titta i händerna. "Gör inte så där för då får du spörja död". Det samma var det om man hörde ugglan skrika, om man drömde om nyfött eller om sorkarna grävde "påtar" nära husen. Om en gubbe gick över vägen så betydde det tur, men var det en gumma då var olyckan på färde. Likaså om en katt eller ekorre sprang över vägen. Om någon gick runt en ladugård var det även olycksbådande. Det kunde betyda otur om den man mötte bar på vissa saker. Otur var det också om saker tappades, om någon lade sig framstupa, tog på sig strumpa eller väst avigt eller öste över hand från fel håll med mera.

Spådom var vanligt bland zigenare. Jag mötte en zigenar – flicka vid Backasand en gång. De bodde för tillfället i sandhålorna vid utkanten i Ödeshög, där de tältade. Hon ville spå mig. "näe, jag tror inte på det där, utan det är ett sätt för er att tigga, så här får du tjugofem öre", sa Anton och skulle åka iväg. När han åkte skrek hon för full hals, "du ska få en glad påsk i alla fall". Den påsken föddes vår förstfödda, Siv. Året var 1938.

I Mantorp fanns en vida omkring beryktad spådomskäring. Om någon ville ha reda på vem som stulit något, så kunde hon röra om i sitt brännvinsglas och bilder kom fram så hon kunde beskriva hur den skyldige såg ut. Hon kunde också förgöra allt för en ovän, genom att sticka en nål i hans bild i glaset.

Karin Nilsson, Kalle i Gunhylltas syster berättade. Jag ville veta hur det skulle gå för mig i livet så jag gick till Mantorp för att låta gumman spå mig. Jag fick gå in i ett mörkt rum, där det fanns döskallar av människohuvud med horn och skelettdelar och dyligt på tavlor och det ingav en hems syn. Hon såg ned i ett brännvinsglas och läst och mumlade om olycklig kärlek och hotande faror i framtiden, men när det värsta skulle komma var jag redan "frälst" sa hon. Om spöken kunde jag höra på, när Johanna berättade långt in på natten, men när hon sa åt Kalle att ta in vatten, så det inte skulle frysa i vattenämbaret i köket, men det fryser väl här inne mä sa hon. Då förstod jag att det var dags att gå hem. Ärendet dit hade antagligen varit att gå dit med post eller så..

Spökhistorierna är så många, omfattar så många platser och berättades med sådan inspiration och tro att det inte går att rättvist återge det. Möjligen kunde man tala om när och varför.